

3) ознайомлення студентів зі світовим та вітчизняним досвідом правового виховання (США, Японія, СРСР, Україна);

4) формування у майбутніх фахівців поваги до держави, Конституції України і необхідності дотримуватися вимог законодавчих актів, що діють у суспільстві;

5) вироблення у студентів навичок і вмінь правової поведінки в різних аспектах суспільного життя і діяльності;

6) спонукання студентів до самовиховання як свідомого правового самовдосконалення;

7) формування у студентів нетерпимого ставлення до правопорушень і злочинності, прагнення взяти посильну участь у боротьбі з цими негативними явищами.

Отже, процес правового виховання студентів не може бути обмежений лише засвоєнням певної суми знань про право, а неодмінно має забезпечувати осягнення майбутніми фахівцями різноманітних напрямів, способів і прийомів вирішення як теоретичних, так і практичних завдань правової інформованості і озброєності.

Важливе місце в цьому процесі посідає соціальне середовище, що в даному контексті розуміється як оточуючі студента суспільні, матеріальні, духовні та інші умови його існування, формування і діяльності. У вузькому значенні – це мікросередовище, яке включає соціальне оточення людини (родину, навчальний, трудовий колектив, групу та ін.). Правове середовище є складним мікросередовищем, але це той чинник, що опосередковує соціальне середовище на макрорівні.

Правовому середовищу притаманні специфічні зв'язки і відносини, що склалися між суб'єктами, в основі яких лежить правомірна поведінка, здійснювана в рамках правових приписів. У ВНЗ треба постійно дбати про створення такого середовища.

Отже, правове виховання студентів ВНЗ України потребує пильної уваги і вдосконалення його цілей, завдань, напрямів, форм та методів.

С. В. Шефель, доктор філософських наук, професор;

С. І. Якимова, бакалавр права, студентка Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України

ЗНАЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ЕКОІНТЕГРАЦІЇ ЯК ЗАСАДИ ЕКОПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Відомо, що представники найдавніших цивілізацій вдавалися до філософської рефлексії проблеми стосунків людини та її соціуму з Природою. Так, ще на рівні міфологічної і релігійної екоософської рефлексії права була закріпле-

на ментальна орієнтація людини щодо необхідності підтримання гармонійних взаємостосунків з природним довкіллям, досягнуто розуміння відповідальності людства за збереження природних умов свого життя. Утім, поширення юридичного позитивізму в добу Нового часу стало ментальною передумовою утвердження імперативів техногенного розвитку цивілізації, що суперечило об'єктивним законам соціоприродної коеволюції. Наприклад, з'явилася реальна дихотомія у соціокультурному підґрунті формування правосвідомості. Вона власне й зумовила гостроту філософсько-правового дискурсу із зазначеної тематики, яка постійно підсилюється новими екокризовими кроками політико-економічного лобі транснаціональних корпорацій, що протистоять курсу, запропонованому екологічно налаштованим проводом інституцій Європейського Союзу.

Аналізуючи зазначену проблему, зауважимо, що у цій боротьбі соціокультурних позицій виявляється як позитивне з точки зору перспектив розвитку кожної з них, так і те, що може бути перепорою для такого розвитку. Тому в одних з них знаходимо те, що орієнтує людство на екологічне майбутнє, а у інших, які безнадійно застаріли, – те, що вже застаріло, від чого треба відмовитися. Одні традиції слід розвивати, а інші – творчо долати. Але у кожній соціокультурі виникає потреба принципово по-різному розвивати традиції, які мають право на існування, якщо вони виявляють себе природним екоправовим підґрунтям для збереження самобутності етносу. Це й зрозуміло, бо кожний етнос має особливий, відмінний від інших, але такий, що не протистоїть їм, духовний лад, логіку організації життя. Тому соціокультурні традиції важливо розвивати по-різному: різними логіками різних, але гармонійно поєднаних статевовікових груп, головне, аби вони були їх природними екоправовими засадами. Їх позитивно-гармонійне розрізнення необхідне, аби розрізнити та врахувати можливості різних типів творчих потенціалів, функцій кожного етносу відносно власного довкілля і усього людства – біосфери.

З'ясовуючи, як співвідносяться між собою культури народів Сходу, Заходу та Євразії, можна знайти правильну відповідь на гостро визначене глобальною екокризою питання, що виявляє сутнісну мету екоправового виховання: піднесення кожної особистості та в цілому соціуму на найвищий рівень творчого злету. У цьому сенсі правомірно розглядати це співвідношення так: традиції народів Сходу – як фундаментальну норму екоспілкування Природи і людини, бо вони виступають нібито «тезою» у світовій генезі, а цивілізацію, створену адептами технократичної парадигми – як «антитезу». Їх на якісно новому етапі своєї генези людство має «зняти» шляхом критичного синтезу. Цю роль, як на нас, історія відвела діалогово-інтегруючим соціокультурам Євразії. Втім, до цього вони готові поки лише потенційно.

Інкорпоруючись у процес глобалізаційної інтеграції, всі етноси рухаються за вектором творення природного спільносвіту (термін К. М. Маєр-Абіха), властивістю якого буде культивування (право)творчості життя. Природно, що

творцем такої спільноти має стати не одномірна особистість, що розвинена за традиціями тільки певного типу етнокультури, а така особистість, яка буде здатна органічно синтезувати у своєму духовному осерді творчо засвоєні кращі якості репрезентантів інших соціокультур. У цьому процесі значущою є роль кожної з соціокультур. Не слід ігнорувати екотрадиції багатьох народів світу, зокрема тих, що довели своїм буттям, що вони не вирізняють себе з-поміж інших живих істот, а тому плекають усі форми життя. На жаль, саме вони виявилися найуразливішими від виявів здійснення стратегії розбудови техногенної цивілізації. Її істеблішмент демонструє бажання здійснити глобалізацію під себе, розгортаючи наразі, можливо, вирішальний етап «підкорення» Природи і ліквідації архаїчних – фундаментальних для людства соціокультур та остаточного приєднання їх репрезентантів – «дітей» Природи до «досягнень» техногенної цивілізації.

Утім, очевидним є те, що практика керманців транснаціональних корпорацій виштовхує духовні цінності соціокультур, які виходять з визнання первинності прав Природи, на периферію сучасної, глобалізованої технократами, цивілізаційної ментальності. Страждає від цього й уся сфера соціально-гуманітарних наук, яка втрачає у цьому сенсі свою дійсну емпіричну базу, що і складає світове культурне надбання, гуманістичне за своєю сутністю, яке власне і є органічним підґрунтям системи екоправового виховання. Покласти край їх свавіллю – нагальне завдання, що постало перед людством. Сенс його вирішення полягає у тому, аби перейти від згубної для людства технократичної парадигми мислення до стратегії життєтворчості, теоретико-методологічною основою котрої є екософія права як галузь філософсько-правового знання, що культивує правотворчість життя, а її знаряддям – екоправове виховання.

Саме екософія права обґрунтовує можливість покласти край екофобній політиці технократів у тому разі, якщо на повну потужність творчо використати екологічний спосіб організації життя як народів Сходу, так і екофільні традиції етнокультур Євразії і Західної цивілізації, зокрема, півстолітній досвід Скандинавських країн у розбудові екосоціальної та правової державності. Це і є основним завданням екоправового виховання.

І. І. Коваленко, кандидат філософських наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Правове виховання як організований компонент правової соціалізації не може бути ефективним без чітко визначеної мети. Йому як одному з видів людської діяльності притаманний доцільний характер. Суб'єкт правового виховання, розпочинаючи правовиховну діяльність, має спочатку вибудувати